

Paikallinen sopiminen edelleen SEL:n peukalon alla

Edellisen tämän lehden pääkirjoituksen lopussa kysyin, että olisiko vihdoinkin aika, jolloin SEL olisi valmis paikallisen sopimisen lisäämiseen? Vai keksitäänkö taas joku keino, jolla paikallinen sopiminen ja erilaisten joustavampien työaika- ja käyttöehtojen käyttöönnotto siirretään leipomoalalla hamaan tulevaisuuteen? Valitettavasti on todettava, että muu keino taas keksittiin. Tällaiseen päätelmään päätyy, kun perehtyy Elintarviketeollisuusliitto ry:n ja Suomen Elintarviketeollisuuden Liitto SEL ry:n välillä 13.10.2016 aikaansaatua neuvottelutulokseen nelivuotisesta työehtosopimuksesta. Sopimus on voimassa 1.2.2017–31.1.2021.

Yleisesti tunnettu tosiasia on, että leipomoalan työntekijöiden työehtosopimus on yksi maailman jäykimmistä työehtosopimuksista, jossa työehtosopimusten työaika- ja käyttöehtojen poikkeaminen paikallisella sopimisella on lähes utopiaa. Kovin helpolla paikallinen sopiminen ei taida edetä myöskään tulevan työehtosopimuskauden aikana. Toivon kuitenkin olevani tässä asiassa väärässä.

ETL:n ja SEL:n välisessä neuvottelutuloksessa on paikallisen sopimisen osalta sovittu seuraavaa: *”Perustetaan työaika- ja kehittäjätyöryhmä”, jonka ”tehtävänä on luoda ja kehittää työehtosopimusten työaika- ja käyttöehtojen poikkeavia työaika- ja käyttöehtoja, jotka vastaavat käytännön tarpeisiin, joita elintarviketeollisuuden muuttunut työympäristö edellyttää, ja jotka voidaan ottaa osaksi työehtosopimusta työehtosopimuskauden aikana. Työaika- ja kehittäjätyöryhmän tulokset otetaan osaksi työehtosopimusta edellyttäen liittojen hallintojen hyväksyntää, minkä jälkeen ne ovat vapaasti, osana työehtosopimusta, otettavissa käyttöön paikallisesti sopien luottamusmiehen kanssa”.*

Edellä mainittu tarkoittaa seuraavaa: paikallisen sopimisen perusedellytyksenä on, että ETL:n ja SEL:n neuvottelijat pääsevät ensin työaika- ja kehittäjätyöryhmässä yhteisymmärrykseen erilaisista työaika- ja käyttöehtojen poikkeamisista. Tämän jälkeen, siis reaali maailmassa, SEL:n tulee hyväksyä omassa hallinnossaan työaika- ja kehittäjätyöryhmässä kehitetyt työaika- ja käyttöehtomallit. Ja vasta kun nämä edellytykset ovat täyttyneet, luottamusmiehen kanssa paikallisesti sopien voidaan ottaa työaika-

käyttöön. Voi vain todeta, että byrokratiaa byrokratian päälle, jossa yhden ammattiliiton valtaa entisestään vahvistetaan. Elintarvikealan malli paikallisesta sopimisesta on ”vähän” toisenlaista kuin paikallinen sopiminen muilla teollisuuden aloilla. Mutta ehkä tuokin on parempi kuin ei mitään, jos kerran ay-liikkeen edessä ollaan niin voimattomia kuin elintarvikealalla ollaan. Liittojen nyt sopimassa mallissa kaikki jää kuitenkin lopulta riippumaan SEL:n myöntämismielisyydestä. Myöntämispolitiikka on Suomen kansan historiassa kuitenkin hyvin tuttua. Nyt sitä harjoittaa työntajapuoli.

Aika näyttää millaisia uusia paikallista sopimista edellyttäviä työaika- ja käyttöehtoja elintarvikealalle ilmaantuu. ETL:n ja SEL:n neuvotteluista kantautuneiden tietojen mukaan neuvotteluilmapiiri oli neuvotteluissa niin hyvä, että usko siihen, että jotain positiivista näissä asioissa tapahtuu, on kuulemma suurta. Nyt on tekojen aika, joten toivottavasti tuollaiset puheet eivät jää vain kauniiksi sanoiksi ja lupauksiksi.

Valitettavasti usein on kuitenkin niin, että ay-liikkeen mielestä todellisista neuvotteluista on kyse vain silloin, kun työnantajapuoli suostuu ay-liikkeen näkemyksiin. Jos työntajapuoli ei näihin suostu, niin ay-liikkeen näkemyksen mukaan työntajapuoli ei neuvottele. Ja jos työnantajapuoli esittää omia näkemyksiään, niin silloin ay-liikkeen mukaan työnantajapuoli pyrkii sanelemaan ja pakottamaan haluamaansa ratkaisuun. Ja jos työnantajapuoli pitää edelleen itse-pintaisesti kiinni omista näkemyksistään, niin silloin työnantajapuolen ”neuvotteluhaluukkuutta” ryhdytään vauhdittamaan lakoilla tai niiden uhilla. Onkohan tällainen neuvottelukulttuuri sitä paljon puhuttua ”Suomen mallia”?

Viikolla 41 tuli julkisuuteen tieto, että Vaasan Oy irtisanoi mahdollisesti 220 työntekijää. Linkosuon Leipomo Oy ei ole enää leipomoiden työntekijöiden työehtosopimuksen soveltamisalan piirissä, vaan Linkosuolla noudatetaan jatkossa elintarvikealojen työehtosopimusta. Näin leipomoalan tes:n soveltamisen piiristä siirtyi toisen tes:n piiriin yli 80 työntekijää. Kaikenlaista muutakin vastaavaa tapahtuu. Kaikilla näillä on vaikutuksensa siihen, kuinka kauan

leipomoiden työntekijöitä koskevaa työehtosopimusta voidaan pitää yleissitovana. Usein totean, että ”politiikka ratkaisee tärkeät asiat ja juridiikka soveltuu vähemmän tärkeisiin”.

Vaikka näin onkin, siitä huolimatta yleissitovuudesta päättävän yleissitovuuden vahvistamislautakunnan voi olla jatkossa vaikea keksiä juridisesti kestäviä perusteita, miksi leipomoalan työehtosopimusta olisi pidettävä edelleen yleissitovana. Jos tulevaisuudessa käy niin, että leipomoalan työntekijöitä koskevaa työehtosopimusta ei pidettäisikään yleissitovana, niin viimeistään silloin neuvotteluosapuolten kannattaa katsoa peiliin ja miettiä, kannattiko syksyllä 2016 tes-neuvotteluiden aikana suhtautua pienten ja keskisuurten leipomoyritysten kannanottoon ja näkemyksiin lähinnä ylenkatsovalta paheksunnalla (ks. kannanotto s. 7)? Länsimaisiin oikeusperiaatteisiin kuitenkin kuuluu, että jokainen yksilö tai yritys päättää vapaasti siitä, kuuluuko liittoon vai eikö kuulu. Voihan toki olla, että ”Suomen mallissa” tämäkin oikeus yritysten osalta vielä poistuu, jos ay-liike päättää vauhdittaa asiaa valitsemillaan keinoilla.

Asia on helppo yksinkertaistaa niin, että leipomo- ja/tai konditoria-yrityksen kannattaa olla ETL:n jäsen, jos työaika- ja kehittäjätyöryhmässä joustot etenevät. Mutta jos joustoja ei tälläkään kertaa saada aikaiseksi, niin silloin voi perustellusti kysyä, että mitä hyötyä yritykselle on ETL:n jäsenyydestä? Jäykkää ja joustamatonta työehtosopimusta pitää noudattaa ilman tällaista jäsenyyttäkin, pelkästään yleissitovuuden kautta, siis niin kauan kuin sopimus on ylipäänsä yleissitovana. Mutta onko yksittäisen yrityksen järkevää vielä maksaa sellaisesta jäsenyydestä, jolla yritys on mukana varmistamassa, että se joutuu jatkossakin noudattamaan mahdollisimman jäykkää ja joustamatonta työehtosopimusta?

Nyt on tekojen aika